

Ivan Mažuranić

**Dopuna Gundulićevog
Osmana**

14. i 15. pjevanje

SADRŽAJ

PJEVANJE ČETRNAESTO	3
PJEVANJE PETNAESTO	16
RJEČNIK	25

PJEVANJE ČETRNAESTO

- Nebesa su knjige od vijeka,
Gdje svojim prstom višnji piše,
Neka vidi, tko ga nijeka,
Čijim duhom stvor saj diše.
- 5 Vjekovitijem na njih slovi¹,
Kijeh ne izbrisa ikoje vrime,
Ki sagrađi vas svijet ovi,
Štije se višnje stvorca ime.
S njih se vječna ori slava
- 10 Vječnom trubljom, svijet da sliša:
Božja je ovo sve država,
A kuća mu svijeh² je viša.
S njih je lijepos svaka od svijeta
I što uzdrži zemlja i vriježi:
- 15 S njih nam čet' dobe od ljeta³,
S njih nam daždi, grmi i sniježi.
Nu potolas ljudska neće,
Što 'e na danu, da je dosta
Znati umrlom⁴ umu, veće
- 20 Ište i u mraku što još osta.⁵
Tere i gatat bjehu umrli
Davno u zvijezde jurve uzeli,
Il im dobru kob, il vrti
Udes paka nebo veli?
- 25 I premda se kada i zgodi,
Bi li znanje, bi li sreća,
Da buduće vrijeme usplodi,
Što kom zvijezda dat obeća:⁶
Ali 'e plahos⁷, crv da trudi
- 30 Vidjet, višnji što mu odluči,
Hteć iz tmina, u kijeh bludi,
Vječne sude da prouči.
Nu što čovjek željno izgleda⁸,
Il česa se straši i boji,
- 35 Vele 'e spravan znat naprijeda,
Kругu u višnjem⁹, da l' ne stoji?
Tijem ni'e čudo, kad zamrač'i,
I tiha se noćca uhvati,
Neka u mirnu sanku svači¹⁰
- 40 Jadi budu zamučati,
Što mlađahan car Čelebi-
Mahumeta¹¹ tajno uprosi¹²,
Željan čuti, vijeće od nebi
Što mu u skutu svome nosi,
- 45 Veleć: »Starče, daj otvori
Strašne knjige, kobne liste,
Za saznati, jesu l' gori,
Ke su u mene, misli iste.¹³
Čin' mi vidjet, na što sluti
- 50 Nebo odzgara, i ke sude¹⁴
Imaju moji čekati puti,
I da li mi srećno uzbude.
Pak i ako mi zvijezda moja
Rasap kaže prijeki i teški,
- 55 Znaj, da predat¹⁵ ne će od boja
Tko mač vidje jurve leški.
Koga od smrti strah ne plaši,
Taj ni od zvijezda predat ne će:

¹ 5. **slovi** - slovima

² 12. **svijeh** - od svih

³ 15. **čet' dobe od ljeta** - četiri godišnja doba

⁴ **umrlom** - smrtnom

⁵ 17-20: Ljudska žudnja nije zadovoljna onim što može, nego uvijek traži više, odnosno želi znati i ono što je nemoguće znati (u mraku)

⁶ 27-28: da u budućnosti se zaista ispuni ono što su predvidjele zvijezde

⁷ 29. **plahos** - naglost, oholost

⁸ 33. **izgleda** - traži

⁹ 36. **Kругu u višnjem** - u nebeskim krugovima, u zvijezdama

¹⁰ 39. **svači** - svačiji

¹¹ 41-41. Zvezdoznanac Čelebi-Mahumet je lik kojega nema kod Gundulića, nego ga uvodi Mažuranić.

¹² 42. **uprosi** - upita

¹³ 47-48. da doznamo jesu li nebeske misli iste kao i moje

¹⁴ 50. **ke sude** - kakvu sudbinu

¹⁵ 55. **predat** - plašiti se, bojati se

A on, tko se vijek¹⁶ ne straši,
 60 K svrsi¹⁷ ureda doći umjet će.
 Tako i ja ću umjet poći,
 Slavni prorok gdi umro je,
 I mogućom svôm¹⁸ pomoći,
 Priukrijepit carstvo moje.
 65 Ni me veće želja mori,
 Da se zvijezde sa mnoom slažu,
 Neg li prepas, da se obori
 Zled njih na me, i gnjev mi ukažu.
 Tijem tva mudros brzo neka
 70 Po nebu se prostre vedru:
 Take odluke mirno čeka,
 Tko mač svijetli paše o bedru.«
 Tijem zamuknu. Ali ureda
 Mahmet mudri zborit stane,
 75 Ki raznavat zvijezde gledà
 Sred arapske srećne strane.
 Gdjeno u skutu noćna mraka
 Mnokrat tihu noćcu istraja
 Motreć kruge, dok ga paka
 80 Car ne uzvede vrh saraja¹⁹,
 Da nebeska djela uhodi
 Čudni vještac, i što vidi,
 Da poraze carske vodi,
 Neka upitan javit slidi.
 85 On prevraćuć davne knjige,
 Ke kaldejski jezik sazda,
 Progoniti ljute brige
 Nahodaše rados vazda.
 I tako mu danci stari
 90 U nauku tonu i bježe,
 Da za ino i ne mari,
 Neg što višnji kruzi vriježe.
 Crte ravne, krive i bijeli
 Listi od knjige nanizani
 95 Čudnijem slikam bjehu uzeli
 Mjesto svakoj hrama u strani.²⁰

¹⁶ 59. **on** - onaj; **vijek** - nikad

¹⁷ 60. **k svrsi** - k cilju

¹⁸ 63. **svom** - njegovom

¹⁹ 80. **saraj** - carski dvor; Mehmet je dakle
 zvjezdoznanstvo izučio u Arabiji, dok ga
 sultan nije pozvao na svoj dvor

²⁰ 96. uzeli su prostor u svim dijelovima
 hrama

Tu najprije viđaše se
 Zemlja Atlantu²¹ stati o pleću,
 Gdje na srijedi sjedi, i gdje se
 100 Sva nebesa o njoj kreću.²²
 Sred svjetlosti svoje žarke
 Merkurio²³ bog bi štiti,
 Od hitrine i od varke Vrelo
 onijem, kijeh on štiti.²⁴
 105 Malo dalje, gdje se uvija
 Drugi krug, bi mjesec krni,
 Kako roge pruža i svija,
 Kad se utapa u mrak crni.
 Bi zatijeme vidjet dano,
 110 Kako Marte i Venere,²⁵
 Sada docno, sada rano
 Oko zemlje put svoj mjere.
 A med njima bješe čudo,
 Božje oko ke se veli,
 115 I na djelo mrzeć hudo
 Vas saj donji svijet veseli.
 Jove²⁶ silni zatijem slijedi,
 Gdje ponosno u krug hodi,
 I Saturno, ćaćko sijedi,
 120 Ki jur nebom svijem gospodi.²⁷
 Ostale se paka paze²⁸
 Sjajne zvijezde lijepu u redu,
 Gdje sunčane bježe od staze,
 I svijet dvorit obnoć gredu.
 125 Al nadasve bješe tudi

²¹ 98. **Atlant** - Atlas, mitološki div koji na
 plećima nosi Zemlju

²² 112. daje se Ptolomejeva slika svemira,
 sa Zemljom u središtu, oko koje se sve
 okreće

²³ 102. **Merkurio** - Merkur

²⁴ 103-104. Merkur (grč. Hermes) je glas-
 nik bogova i zaštitnik trgovaca; zato hitri-
 na (lukavost) i varka

²⁵ 110 **Marte i Venere** - Mars i Venera

²⁶ 117. **Jove** (prema lat. genitivu Jovis i tal.
 Giove) - Jupiter, vrhovni starorimski bog
 (grč. Zeus); planet Jupiter

²⁷ 120. Saturn je zadnji prostim okom vid-
 ljivi planet, zato nebom svijem gospodi. Nije
 se znalo za postojanje Urana i Neptuna.

²⁸ 121. **paze** - opažaju, vide

Strašnijeh vidjet kolo od zvijeri²⁹,
 Kako u bijesu svome bludi,
 I oko svega put svoj tjeri.
 Tu se ovan vitorogi
 130 I bik ljuti u krug vrti,
 I nestavnoj rak na nogi,
 Spravan, klještim da usmrti.
 Tu se vrli lav zamjera,³⁰
 Kako oholo skače i rika,
 135 I štipavac, koga tjera
 Rasrčena strijelca slika.
 Tu raspaljen jarac veći³¹,
 I bez vode riba izdiše,
 I tisuću zvijeri ječi,
 140 Ke bi brojiti bilo odviše.
 A pak vidiš, ko³² sve druži
 U svoje se stane i kuće,
 I u pase, kijem se kruži
 Nebo, mrzle, srednje i vruće.
 145 Tamnijem črknjam, mrklujem broji
 Posijano sve se gleda,
 A nada svijem vještac stoji
 Sijede brade, lica blijeda.
 Zvijezdam tkana anterija
 150 Niz suhe mu pada pleći,
 A rame mu strašni ovija
 Zvjerski u buci krug i smeći.
 Tacijem spravam sude od nebi
 Bješe starac štiti obiko,
 155 Svjetujući što je trebi³³
 Za izbjegnuto djelo priko.
 Ah, kolikrat teške udese
 Glava od carskijeh on odvrnu,³⁴
 Hrleć znanjem svojim, gdje se
 160 Množ najveća zledi zgrnu.³⁵
 Ali tadar još ne bješe
 Nakanio pakô kleti,

²⁹ 126. i dalje: **kolo od zvijeri** - sazviježda

³⁰ 133. **zamjera** - opaža, vidi

³¹ 137. **veći** - mekeće

³² 141. **ko** - kako

³³ 155. **što je trebi** - što je potrebno

³⁴ 158. **odvrnu** - odvrati

³⁵ 159-160. doznajući, zahvaljujući svome znanju, gdje se nalazi najveće mnoštvo zala

Da se vražje sile odriješe,
 Ke dno jazâ Bog htje speti.
 165 Još ne bješe tamni onada
 Poplavio ponor svijeta,
 Ni crnoga svoga stada
 Jošte izrigo, svijet da smeta.
 Tijem pazeći³⁶ prijeko štete,
 170 Ke mu nebo kaže odzgara,
 Da carevoj glavi prijete,
 Preteška ga muka obara.
 Jadom mori vjerna sluga
 S onoga se, kob što sluti,
 175 I tijem veća još mu 'e tuga,
 Čijem su bliži carski puti.
 S česa gorke pun pečali,
 Što mu na put siđe pako,
 Od jeda se vas ražali
 180 I sta zboriti caru ovako:
 »O mogućí care od cara'
 Po kom ini svi gospode,
 Uzeo bih ti draže odzgara
 Javit glase, bolje zgode;
 185 Ali kad me, da ti vjerno
 Sve navijestim, tva vlast nuka,
 Kazat ću ti pravo i smjerno,
 Što mi višnja kaže ruka.
 Nebesa ti rijet me sile -
 190 Nauk ako me moj ne vara -
 Da paklene ljute od sile
 Trijes odazgar na te udara.
 I da pakô vas se zbuča,
 Da ti raspe teške uzroči,
 195 Ku to vidi, tko obruča
 Put ovoga svrne oči.³⁷
 Čijem se u raka ljetos budu
 Bog Saturno sresti stari
 I bog Marte, za pak hudu
 200 Kob zemaljske vrc na stvari.³⁸
 A znaš dobro, da sinovim

³⁶ 169. **tijem pazeći** - opažajući tako

³⁷ 193-196: I da se sav pakao uzbućio da ti prouzroči teške propasti, kako to vidi onaj koji prema ovome obruču usmjeri oči.

³⁸ 198-200: Saturn i Mars bacit će zlu kob na zemaljske stvari.

Vlaštitijem se prvi pita:³⁹
 Toli srcem jur njegovim
 Vlada tvrdos vrlovita!
 205 Drugi što je, trijebi nije
 Tebi, o care, ja da velju,
 Ki kraj ravne Podolije⁴⁰
 Krvnu okusi njega želju⁴¹
 Pače vidje, on da ispuni,
 210 Kobna zvijezda što ti objavi,
 Kad Carigrad vas se uzbuni
 Na Ahmeta ti ćaćka slavi.⁴²
 Ah, još sad mi srce prèda,
 I bijela se ježi brada,
 215 Misleć, kakvijem okom gleda
 Vrh ovoga svijetla grada!
 A i sad ti zvijezda rodna,
 Bojna od strijelca ka je slika,⁴³
 S pomrake će bit nezgodna
 220 Kvareć djela tva velika.
 I da išto se toga uzbude⁴⁴
 (Što bog dobri zgar odvratil!),
 Vaj, ki raspi, koje hude
 Štete od ljute bit će rati!⁴⁵
 225 Istina je, da za vrijeme,
 Dvaš dok mjesec zemlju obiđe,
 Nješto bolje stupa vrijeme
 I srećnije doba ide:

³⁹ 201-202. **pita** - nahranio; Sinovi Saturni su Jupiter, Neptun i Pluton, bogovi zemlje, mora i podzemnog svijeta; Saturn 260 je proždrijeo svu svoju djecu bojeći se da će ga svrgnuti s prijestolja

⁴⁰ 207. Podolje, plodna ravnica na srednjem Dnjestru, rijeci na kojoj je Hoćim

⁴¹ 205-208. Nije potrebno da ti kažem što je 265 drugi (Mars, bog rata), jer si i sam u Podolju iskusio njegovu krvavu želju.

⁴² 209-213. Dapače, vidio si kako je on ispunio što ti je kobna zvijezda objavila kad se cijeli Carigrad pobunio protiv tvog oca Ahmeta

⁴³ 217-218. Osman je rođen u znaku Strijelca

⁴⁴ 221. I da se išta od toga dogodi

⁴⁵ 224. **rati** - rata (rat je imenica ženskog roda)

Ali od svibnja dane klete
 230 Isti arapski jezik kune:
 A ti u njemu hoć' da lete
 Tve korablje blagom pune!
 Tijem, o care, ako ikada
 Spozna istinu znanja moga,
 235 Ah, uslišaj jošte i sada
 Ucviljena roba svoga.
 Put istočnijeh svijetlijeh strana
 Tvojih dobar' još ne snosi,
 Dok ne vidiš, inijeh dana
 240 Ina sreća što ti nosi.
 Pače neka svaki vidi,
 Na dvorovim da ć' ostati,⁴⁶
 Htjej, da udiļje ličnik⁴⁷ slidi,
 To tvom puku na glas dati.
 245 Jer ako me sve ne vara,
 - A jeda se zbude tako! -
 Usred tvoga janjičara
 Gnjezdo svoje vrgo 'e pakô.
 Gdi ako se ljute uzgoji
 250 Od nabune strašna srda,
 Gdje su, dok se uspokoji,
 Ka ćeš na nju zbacat brda?
 I ako se - ali oprosti
 Tve viteštvo, sad što rijet ću -
 255 Sve navrš⁴⁸ vražje zlosti,
 Zrijet će žalost svijet još veću.
 Vajme, ki mi strah zadava,
 Što mi kobni kažu broji!
 Čijeme i ista carska glava
 Na ramenu slabo stoji!
 Ah, koli je teška osuda
 Prijeke unaprijed vidjet jade,
 A pak ne znat, kamo i kuda
 Za izbjegnut je ić valjade.
 Teške raspe pazim⁴⁹ tvoje,
 S tvoga puta ki ti prijete:
 A ne more znanje moje
 Svojom vlasti da ih smete.

⁴⁶ 242. da ćeš ostati na dvoru, tj. odgoditi putovanje

⁴⁷ 243. **ličnik** - telal, izvikivač, objavljivač koji je bubnjevima oglašavao odluke vlasti

⁴⁸ 255. **navrš^e** - izvrše, ostvare

⁴⁹ 265. **pazim** - vidim

Ta je, o care, vlas pri tebi,
 270 Samo riječcu jednu izjavi,
 Da do bolje sreće s nebi
 Istočni se put ostavi.⁵⁰
 I bio bi starac veće
 Uložio još besjeda
 275 Za odvrnut gorke smeće
 Carske od glave, s kojih prèda:⁵¹
 Ali mlad car za ne čuti
 I ne odustat misli od svoje
 Cijeć bojazni, kob što sluti,
 280 Riječ mu u tijeku presjeko je,
 Rekuć: »Prestan', ah, prestani,
 Starče, od smećâ množ toliku
 Veće izbrajati; jer zamani
 Hrabru 'e iz zvijezda štit bojniku.
 285 Grob⁵² što klanjat vlas ma hodi,
 Nebu ugodna stvar će biti:
 A tko samo nebu ugodni,
 Toga od pakla nebo štiti.
 Bog vrh neba i do njega
 290 Mahumet se sveti uzvisi,
 A ostalo što je ovega
 Svijeta, o caru samom visi.
 Tijem ne vidim, zvijezde gdje bi
 Svo'im gospodstvom vladat smile:
 295 Moje 'e radit, što mi 'e trebi,
 I ne prèdat kobne od sile.
 Pak da i jest višnja volja,
 Carstvo i život da mi se ote:
 Budi; i slavna smrt je bolja,
 300 Neg li život pun sramote«.
 Presta, i ode mlad car vrijeme
 Slatki sanak da boravi,
 I u mirno noćno vrijeme
 U zaborav brige stavi;
 305 Jer koli se kaže s dvora
 Stavne misli, srca jaka:
 Toli iznutra pak se otvora
 Najprije sumnja, prepas paka.
 Razabirat sobom stane
 310 Udes mladijeh svojih ljeta,

⁵⁰ 272: odustaje se od puta na istok

⁵¹ 276. s kojih prèda - zbog kojih strahuje

⁵² 285. grob - misli se na grob proroka Muhameda, na koji će Osman hodočastiti

Gdje tražeći carstvu obrane,
 Raspom prijeti kob mu kleta.
 I čijem trudan tač se topi
 Po razlicijeh misli moru,
 315 Zenice mu san zaklopi,
 Ter speć osta svijetlu u dvoru.
 U to i noćca svojim koli⁵³
 Nad tjeme se pope svitu,
 Steruć svudar uokoli
 320 Svû koprenu zvijezdam šitu.⁵⁴
 Bješe u doba, od jacije
 Saba zora gdje se dijeli,
 Gdje ni glasa čuti nije,
 Kud Carigrad stre se bijeli,
 325 Razmi što gdje pas zalaja,
 Ki stražara vjerna 'e slika,
 Il kapidži sred saraja
 Grubijem grlom ure vika.
 Od Crnoga mjesec mora
 330 lzišavši gradu u oči,
 Bijeljaše se vrh ponora
 Crnijeh vala od istoči.
 S zapada mu bjehu paka
 Bijelo more⁵⁵ i munare,
 335 S kijeh se odbija svijetla zraka,
 Kâ dažđaše na nj odzgare.
 Čijem s mečetâ mjesec hrve
 S mjesecom se sjajnijem s nebi,⁵⁶
 Na tisuće zraci vrve,
 340 Carigrade slavni, u tebi.
 A sijevo bi jošte i više
 Čista u srebru ti bjelila,
 Tvojih mirâ⁵⁷ da ne biše
 Stegla od pakla crna sila.
 345 Al po vrsijeh tvojih ona
 Kobnu u redu kleta stoja,
 Muklijem krilom svud smiona
 Leteć noćnijeh sred pokoja.
 Tijem pazeći, car gdje trta
 350 Neodluke prijeke u tmimi,

⁵³ 317. koli - kolima

⁵⁴ 320. svoju koprenu opšitu zvijezdama

⁵⁵ 334. Bijelo more - Mramorno more

⁵⁶ 338-339: Dok se mjeseci s mečeta (džamija) hrvaju s pravim mjesecom

⁵⁷ 343. mira - zidina

I zvjezdarska kobna črta
 Da ga u sebi prèdat čini:
 Jedan onijeh, koji iz straha
 Vječnijeh oganj' na svijet doše,
 355 Na mjesečnoj zruci ujaha,
 Odri carski gdje se stroše.

I ljljskijeme dočijem krilom
 Strašna neman cara opsjeni,
 Paklenom mu snit da silom,
 360 A ona hodžom pak se izmijeni.⁵⁸
 Sni car, kako vrh prestolja
 Otmanskoga sjedi u slavi,
 I svečeva što je volja,
 Iz korana svijetu pravi.⁵⁹

365 Kad al eto k njemu brže
 Srdžbom plamteć svetac stupi,
 Ter mu iz ruke knjige istrže,
 I u obraz ga dlanom lupi.

Prenu oda sna car se tada
 370 S priviđenja čudna i huda:
 Krv mu studen mraz popada
 S teška jada, muke i truda.

Tijem kako se paka k sebi
 Od snebića vrati opeta:
 375 »Prosti, o višnji care od nebi,
 I ti, sveče, diko od svijeta!«
 Kliknu; i čijeme hodžu opazi,
 Gdje kon odra zlatna stoji:
 »Ti li si, hodža«, viknu, »o pazi,
 380 Kô⁶⁰ su teški jadi moji.

Ah, kakva me groza hvata,
 Vaj, koja me mori muka,
 Gdje vrh moga stola od zlata
 Svečeva me udri rukal!»

385 I kad sva mu već iskaza,
 Ka viđenja san mu zada,
 Poče od mračnijeh prije jaza
 Grda neman, hodža sada:

»Svijetli care, gdje su stvari
 390 Noćna oda sna jasne toli,

Svjeta pitat vijek ne mari,⁶¹
 Bistrijem znanjem tko se oholi.
 Jer što ć' ino mnjet od tvoga
 Zlatna stola, na kom sjedi,
 395 Neg da svijetu car si od boga,
 Kijem vladahu tvoji djedi?

A što koran uči paka,
 I javljaše ćitap svijetu,
 Kalif⁶² da si, znaj, opaka
 400 Krstjan' djela da se smetu.
 Tijem ako ti knjige iz ruke
 Slavni prorok srdit trže,
 Rijet će, al prosti, da nauke
 Koranove ti povrže.⁶³

405 Čijem mir htjede, a ne rati
 Iskat s kraljem kaurinom,
 Ki što vlada, ah, trebi 'e znati,
 Našom da je svijeh krivinom.

Znaš bo, čistu sveđ da vjeru
 410 Mač prorokov prostrijet trudi,
 A tvoj pušta da se steru
 Svud krstjani kleti i hudi.

Ali ako se mir uroči
 Za pak istok da se slijedi,
 415 Novom vojskom da podboči
 Car se i carstvo, u kom sjedi,
 Čemu krzmaš? Što zatežu
 U dugo se svete odluke,
 Krstu kletom klete ruke?

420 Puci istočni jur da svežu
 Tijem je l' čudo, što te oblasna
 Prorokova ruka udri?
 Stvar je grda, znam, al jasna
 Kob, što svetac hotje mudri.

425 Stoga u istok udilj kreni
 Lake konje, bijela jedra,
 I smijeh blagi opet zeni
 Ispod tvoga čela vedra.
 Jer tko turstvo branit hrli,

⁵⁸ 360. Na zemlju se spušta crna neman, paklena sila, i pretvara u hodžu. Mažuranić dakle uvodi u radnju natprirodne elemente.

⁵⁹ 364. pravi - govori

⁶⁰ 380. kô - kako, koliko

⁶¹ 391. ne brine se nikad tražiti savjeta

⁶² 399. kalif - turski sultan smatrao se nasljednikom bagdaskih kalifa, tj. vrhovnim vjerskim i svjetovnim poglavarom svih muslimana

⁶³ 403-404. želi reći da si odbacio nauk Kurana

430 Tom s prorokom bit će i sreća:
Mio je svecu taki umrli,
Koji ispuni, što se obeća«.
Hodža izusti, i put vrata
Smjerno ustupi, rekav dosta:
435 A vrh odra suha od zlata
San da dilji sultan osta.
I proz vrata od dvorova
Kad iščeze, sve zamuknu:
Razmi kobnijem hukom sova
440 Što vrh dvora dvaš, triš huknu.
Od svijeh srda, kijem gospodi
Strašnodržac mrklijih jaza,⁶⁴
Mnijem da pakô vijek ne rodi
Take slike, taka obraza,
445 Kakva je ona, ku sukobi
Neman, hodžu ka jur hini,
Kad paklenom vlasti dobi
Cara, istočni put da čini.
Sâ⁶⁵ nakazan, ka se gori
450 Od ljubavi anđeo pisa,
Uze paka kip tijem gori,
čijem se dublje satarisa.⁶⁶
I koli se njegovda slavi
Svom ljepotom nad sve ine,
455 Toli grda pak se objavi,
Kad u vječne drožnu tmine.
Mutno oko bulji odzada,
Kijem prošasto gleda vrijeme,
Ke, što 'e ljepše, to 'e podbada
460 Na jed, na bijes žešći tijeme.
Sprijed je slijepa, da ko prije
Cijeć milosti slabo vide,
Sada u srdžbi svoj ne umije
Štedjet, na put tko joj siđe.
465 Od hijene 'e glava kleta,
Srce od zmije ljute i crne,
Nokti od mačka, uši od pseta,

⁶⁴ 442. Sotona

⁶⁵ 449. sâ - ta

⁶⁶ 449-452. Ta nakaza, koja je na nebu nekoć bila anđeo ljubavi, poprimila je utoliko gore obličje što se dublje srozala u ponor.

Noge od risa, na kijeh srne.⁶⁷
Vučjim zubi škripi i kosa,
470 Proz nos modar plam joj liže,
Sjedi gušter mješte nosa,
Ki se žuti crna niže.
Zublja i otrov desnoj u ruci,
Nož u lijevoj podrijet siva⁶⁸,
475 Ko da veli: Sve potuci,
A pak ne ostan' ni ti živa.
I da 'e brža neman grda
Na zlo, nosi krila od sove:
Dosta 'e rijeti: bješe srda,
480 Ljubomornos ka se zove.⁶⁹
Ku, gdje muklijem krilom prši,
Kad sotona vidje prika,
Da zla djela svâ navrši
Hrapavijem joj grlom rika:
485 »O jazova našijeh slavo,
Glas koje se posvud širi,
Reci, ah, reci, je li pravo,
Da čijem puni sî su miri
Crnijeh našijeh već junaka,⁷⁰
490 Gdje paklena koris ište,
Samo tvoje znanje i šaka
Docno spješi⁷¹ na bojište?«
Nu ko tigre, ako u gori
Vižô na nju kad zalaje,
495 Na nj krvavo oko obori,
A pak put svoj diljit haje:⁷²
Tako i srda kad upazi,
Tko na nj takom riječi zinu,
U vražji se smijeh oglasi,
500 Zube okesi, pak prominu.
Letjet srda naprijed grede
Put raskošna perivoja,
Gdje Ljubica lijepa sjede

⁶⁷ 468. na kijeh srne - na kojima nasrće, hoda

⁶⁸ 474. siva - sijeva

⁶⁹ 480. radi se dakle o srdi (nemani, furiji) ljubomore

⁷⁰ 488-489. da dok su ove zidine pune naših crnih junaka

⁷¹ 492. docno spješi - prekasno žuri

⁷² 495-496. Samo ga (vižle, pseto) pogleda svojim krvavim okom i nastavi svoj put

Pod naranču tancijeh hvoja.
 505 Ljepota se njeje skriva
 Od sunčana zraka gori,
 I tijem lakše predobiva,
 Sad s mjesecom gdje se bori.
 Bješe izišta dikla mlada
 510 Haremskijeh zaklop' sita
 Da ljuvezni, kâ njom vlada,
 U samoći srce pita,
 Tere u mirnoj dočijem noći
 Umuknuše svačji trudi,
 515 Ona jedna slatkoj doći
 Svoj boljezni vrha žudi.⁷³
 Tijem dok vjetric tihi i blagi
 Proz naranču milo prši,
 Raznoseći miris dragi
 520 Kud perivoj lijep se vrši;⁷⁴
 Il dok šturak krotke u glase
 Milo šturi doli u travu:
 Sama sobom i ona se
 U razgovor ovi objavi:
 525 »Ah, istino prem se piše,
 Da najprve od ljuvezni
 Najdilje nam srce uzdiše,
 I ne more da se otriježni;
 Jer je ljubav srcu u mladu
 530 Mlada i ona, a pak kako
 Raste srce, tako u skladu
 Raste i ljubav s njom jednako.
 Svak najvoli, riječ je stara,
 Od djetinjstva na što obiknu,
 535 I najveć ga ono opčara,
 Što mu u srcu najprije niknu.
 Tijem ke 'e čudo, što i mene
 Drag Korevski sved' zanosi?
 Kad dobrota, ka u njem zene,
 540 Paka od mene ljubav prosi?
 Ah, tko opisat čes će moći
 Blazijeh mojih njegda dana,
 Kad mi u ropstvo bješe poći
 Kaurskoga svijetla bana!
 545 Nu što velju? Ah, ropstvo nije
 Pazeć draga ljubovnika:

Ovo 'e ropstvo, gdje ga krije
 Mojim očim tmina prika.
 Nije ropstvo, ne, gdje milo
 550 U slobodi sunce sjaje,
 Već gdje mi se 'e utopilo
 Mračna jaza teške u vaje.
 Al nebesa ako odzgare
 Na ljuvezan mû se obazdru,
 555 Vrijeme je skoro da se stare
 Oko njega tmine razdru.
 I moje će žarko opeta
 U slobodi sunce iziti,
 Ter duševna moga svijeta
 560 Lijep provodič opet biti.
 Znam da kaurka njega rodi,
 A kaduna mlada mene:
 Ali ljubav, ka gospodi
 Mnom, i s ke mi srce vene,
 565 Vijek ne pozna vjere ine,
 Neg ki ljube, da se ljube:
 Raj još doli onijem sine,
 Ki s ljuvezni zakon gube«.
 Još bi u riječi dikla lijepa,
 570 Scijeneć nitko da 'e ne sliša,
 Kad doletje srda slijepa
 Preko obzide, gdi 'e najviša.
 I da onom se, koga vara,
 U poznatoj slici ukaže,
 575 Bećirom se udilj stvara,
 I haduma crnca laže;
 A to, neka slike od svoje
 Tijeme vele ne popusti:
 Čijem je pravo, da zlo što je,
 580 I proz grube grede usti.
 Tere iz zasjed' gusta grma
 Kon Turkinje lijepe izide,
 I za ruku čijem je uzdrma,
 S njom ovako zborit side:
 585 »Ne scijen', lijepa djevojčice,
 Zato 'er ovdje noć te krije,
 Tko tve bijelo čuva lice,
 Da ga i obnoć nač ne umije.
 Tve ljuvene čuh besjede,
 590 I s koga ti srce gine,
 I što dilje za tijem grede,
 Sve što od vjere misliš ine.
 Najprije gorke žalim muke,
 Ke te s ropstva njega taru,

⁷³ 515-516. žudi doći slatkom kraju svoje boli

⁷⁴ 520. vrši - prostire

595 A pak hvalim lijepe odluke,
S kijeh k krstjanskom greš otáru.

A i vrijedan je junak toga,
Sve cijec' njega da se ostavi:
Čás, poštenje, strah od Boga

600 I ćáćkovoju smrt na glavi.

Čijem, ljepoto mâ jedina,
Toli objavlja ćud ljubeznu,
Da s njim hrabro posred tmina
Druga u ponor žena ogreznu.

605 Što govorim, velje 'e ćudo

Zatravljenju srcu tvome;
Nu ja velim, da je ludo
Krit se u ruho preda mnome,
Čijem u svakoj vazda slici

610 Pozna Bećir žensko lice,

Pak i u istoj ugarštici
Razaznava ljepotice.⁷⁵

Znaj bo: oni što se oglasi
Mlad Ugrićić svijetlu u dvoru

615 Rizvan-paše, ter me ukrasi,

Da je u tamnom sad ponoru.

Mlad se Ugrićić hini samo,
Poljačka je dikla inako:
Krunoslava, koja ovamo

620 Donije u srce tebi pako.

Korevskoga 'e vjerenica
Još od leške znana rati,
Blage slike, blaga lica,
A neizmjerne zlato trati.

625 A i Kalinka rijet ti može,

S tve ljuvezni sasma plahe
Ke Ugrićić ćutje nože,
I ke podrije teške uzdahe.

Sada u propas gdje se pusti,

630 U ku Leh se hudi ukopa,

Ah, ke moć će izrijet usti,
Što će iza njih nići stopâ!

Tu tisuću prijecijeh zloba
I prevar' se i hitrinâ

635 Dno tamnoga živijeh groba

Carstvu i tebi sad zapina.

Ako vjere neć' ni cara,
A ti barem sebe osveti:

⁷⁵ 611-612. Prepoznaje žensko lice i pod ugarskom kapom - Krunoslava se prurušila u mladog Ugrina.

Umri svaki, koji vara

640 Što Mahumet rodi sveti!«

Reče Bećir, i triš haknu
Smrdećijeh na nju iz usti,
A paka se veseo maknu,
Sjen svoj stere grm gdje gusti.

645 Jakno od drijemka, tko ga uzima

Već, neg' ište narav blaga,
Na silu se vid zažima,

I ćutjenstvo prinemaga:

Tako i otrov stere gnjusni,

650 Ki na nj srda kleta izriga,

Blijed najprije cvijet na usni
I za srce pak posiga.

Najprije umuknu, pak protrnu

Mramorkome dikla mlada,

655 Oči izvali, pak prevrnu

Od tisuću teškijeh jada:

Ko u kladenac bistre vode

Gorke žući kad se ulije,

Crni udilje vali ishode,

660 I spoznat ga moći nije:

I Ljubica, vaj, ne blaga

Jur Ljubica sada veće,

Primožena žući od vraga

Gorke i strašne kuha smeće.

665 O mladice jedna i mila,

S nepameti, ah, ne srni,

Kud paklena šlje te sila,

I gdje jaz te čeka crni!

Da l' ne poznaš, vrag da 'e kleti,

670 Što ti crne glase objavi?

Jer tko će ini neg' on smjeti

Tvojoj poraz spravljat glavi?

Čijem proć tebi nož tvoj bjesni,

Ljubovnika ako ubiješ:

675 Jer što ć' s srcem bez ljuvezni,

Neg da i njega pak razbiješ?

Ali ona i ne čuje,

Ni na molbe zrije priklone:

Veće raspe strašne kuje,

680 Na ke gnjevi ljuti 'e gone.

Tere kako bijesnu u biću

Dikla mlada malo obiknu,

Svû pazeći lošu sriću

Od bjesnila pjeneć kliknu:

685 »Za tebe li, dakle, o hudi

Nevjerniče, spremah veće

Svaka⁷⁶ ostavit, i tvoj ludi
 Slijedit zakon i tve sreće?
 Ah, davno mi ta zla prika
 690 San javljaše mirne u noći
 Veleć: Srce nevjernika
 Ko će vjerno ljubiti moći?
 Čijem nevjernoj tko se u vjeri
 Zače, vjeru plesat⁷⁷ mora:
 695 Jer ne ljubav, nego mjeri
 Gdje se koris veća otvora.
 Ali odlučih, što će ureda
 I mahnitost moju kletu
 I tve srce strti od leda
 700 Na ljuvezni vječnu osvetu.
 Crn preda mnom ponor ziva
 I pučina vječna jada:
 U nj ogreznj, tko ne uživa,
 što mu uživati hini nada.
 705 Nu prije se u nju utopi
 Od nevjerâ srce i zlobâ,
 I nad njime kad se sklopi
 Val, da umrem, još je doba«.
 Kad izreče bezufana
 710 Dikla strašne sê besjede,
 Eto i zlatna zraka od dana
 Lijepu na dvor zoru izvede.
 S jutrnjega jur vjetrica
 Bješe pršat listje uzelo,
 715 I proljetnijeh dražijeh ptica
 Jato u žuber pjevat sjelo.
 I ko videć, nje mrklini
 Da ne liči svjetlo od zore,
 Skoči dikla, i u brzini
 720 U ćačkove pođe dvore.
 Ali u jazu, gdje boravi
 Mlad Korevski jadne dane,
 Sunčan zrak se vijek ne javi,
 Ni rumena zora osvane.
 725 Tu starinskih vrhu tmina
 Vijek nove se tmine grnu,
 Zatvorajuć sred dubina
 Tamničara skutu u crnu.
 A to, 'er vele turskijeh duša
 730 Vjekovite posla u mrake,

Htje pak Turčin, on da kuša
 Bez sunčane živjet zrake.
 I neka još tu na sviti⁷⁸
 Gorke od pakla muke uživa,
 735 U verige htje ga zbiti,
 I u grob tamni vrći živa.
 Tu štipavci gmižu, i ljute
 Zmije po gnjusnoj pliju vodi,
 I da zasja zrak u kute,
 740 Bog zna od gadâ što se plodi.
 O gvozdenu junak stupu
 Gvozdjem kovan sjedi i kuka
 Gdje gvozdenu vrat proz
 rupu I desna mu viri ruka.
 745 Na službu je lijeva od tijela
 Ostavljena mješte drugé
 Neka s bitja opustjela
 Vijek ne izbjegne teške tuge.
 Bijele noge gadnu u kalu
 750 Uštapljene čame i trunu,
 A proz vrata rupu malu S
 grla mu se gvozdje sunu.
 Loš je u licu, i propala
 Viri iz dupljâ svijeća od oči,
 755 A na prstijeh poput rala
 Ostrljat se nokat kočí.
 Zaraso je vas u bradi,
 I u neredu vlas mu visi,
 A zabjego 'e glas od gladi,
 760 Kijem se u boju vrh svijeh visi.
 Tijem ko vidje gdje zaškripi
 Gvozdenu stožer teškijeh vrata,
 I gdi unutra o mrak slipi
 Nepoznat se junak hvata,
 765 U glas kliknu (ako kliče,
 Komu umire glas u grlu):
 »O viteški zatočniče,
 Ki mû paziš muku vrlo,
 Ili mi te Višnji s nebi,
 770 Ili pako poslo kleti,
 Ah, pomiluj, koga je trebi,
 I zled ovu htjeh mi odnijeti!«
 Posta lijepa Krunoslava
 Na glas drage svê ljubavi:
 775 Čijem prejaku bol joj dava,

⁷⁶ 687. svaka - sve

⁷⁷ 694. plesat - pogaziti

⁷⁸ 733. na sviti - na svijetu

- Što joj slabi glas objavi.
 Ter kako se stegnu paka.
 I nemirno srce utješi,
 Sred crnoga sletje mraka,
 780 I u riječ ovu usti odriješi:
 »Ah, kolicijeh nakon zгода,
 Ke mi 'e podnijet bila slava,
 Jedva ovi mi danak poda,
 Da 'e kon tebe Krunoslava.
 785 Ali u kakvu, vajme, biću
 Pazim ljubav mû jedinu,
 I još hudju tvu zlu sriću,
 Neg' s koje mi srce stinu.
 Ah, ke podnijeh jade i trude,
 790 Ke potratih srebro i zlato,
 Jeda mi se kada zbude
 U ovo od tmina sići blato.
 Zbi se, i evo preda mnome
 Moj Korevski stoji i sliša,
 795 Da ljuvezni nad našome
 Vlas gospodi njeka viša.
 Čijem na moje prosbe i dare
 Tvrđi Rizvan toli sljeze,
 Da me u tmine ove stare
 800 Pusti vidjet tvoje veze.
 Pače reče da će opeta
 Na sunčan te zrak izvesti,
 I zlotvorska djela kleta
 Pobjegnućem tvojim smesti.
 805 Tijem slobodi srce drago,
 Slatki brače, ah, slobodi,
 Čijem te skoro nebo blago
 U slobodu zlatnu vodi.
 Ah, čestiti slavni dane,
 810 Tvojim krili brže prši,
 Da mom srcu lijepa osvane
 Zora, i zled se njega svršil!»
 I s radosti u plač mio
 Da ne udri dikla mlada,
 815 Mnijem da još bi velji dio
 Rekla onoga što bi rada.
 Ali jakno bojna u luka,
 Kad tetiva pne⁷⁹ se od zlata,
 Ako je odveć, pusti ruka,
 820 Tere izleti strijel krilata:
- Tako i lijepa zatočnica,
 Čijem svê srce veće steza,
 Tijem se veća poplavica
 Iz crnijeh joj oči odveza;
 825 Ter suzeći jeca, i gladi
 Draga svoga ljubovnika,
 I svôm dušom rane hladi,
 Ke veriga dâ mu prika.
 Sad spovijeda, sada sluša,
 830 Odgovara sada i prosi;
 Sad žalosna klone duša,
 A vesela sad se uznosi.
 I da 'e vidjet, o, ke jato
 Premilijeh bi zrio cjelova,
 835 Kijem se pase obitato
 Srce u tmuni mračna rova.
 Čijem ne htjede dikla mila,
 Takva u bitju kad ga vidje,
 Rijet koja ju tare sila,
 840 Cijeć Kalinka što 'oj spovidje.
 Ah, prem nikad to ne laže,
 Da zaista, tkogod ljubi,
 Ljubljenomu vijek ne kaže,
 S česa ljubav cijenu gubi.
 845 A jak oni komu u buci
 Uspjenjena vrla mora
 Zasja zvijezda, kažuć k luci
 Mirnoj kud mu put se otvora:
 Tamničar⁸⁰ se jadni uzdrma
 850 Na nenadne slatke glase,
 Vikó, jama da mu strma
 Samo uzdasim oziva se.
 Ter kako ga čudo minu,
 I zamro se duh povrati,
 855 Uze dragu svû jedinu
 Po imenu slatku zvati;
 I k njoj šireć od okova
 Gvozdijenih teške ruke,
 Ljubežljiva paka u slova
 860 Gorke svoje sasu muke,
 Veleć: »Mila dušo moja,
 Prosti, tko jur zaboravi
 Sred mračnoga nepokoja,
 Da se u slatke riječi objavi;
 865 Čijem ni'e čudo što besjede

⁷⁹ 818. pne - napinje

⁸⁰ 849. tamničar - utamničenik

- U zaborav lijepo pustih:
 Čudo 'e veće što mi grede
 Još ikoja riječ iz usni.
 Ah, kako ćeš da ti trude
 870 Moje izrečem teške i ljute,
 Ke mi s kobi prijekne i hude
 Tijelo i duša davno čute?
 Nu svi trudi, sve pečali,
 S kojih se i na ke svakčas vratih,
 875 Prema onomu bjehu mali,
 Što pak s tebe, dušo, patih.
 Jer sad mi te san ukaza
 Grozne s mene lijuć suze,
 A sad ruse blaga obraza
 880 Trgajuć te kazat uze.
 U pogube i na boje
 Ić te vidjeh mene cijeca,
 I s slobode paka moje
 Još na djela hrlit veća.
 885 Nu ti veliš, i valja mi
 Ufat skoro da će biti
 Gdje ki mračnoj kuka u jami,
 Na bijeli će dan iziti.
 Ah, ka čes me i ki dani
 890 Tijem čekaju gori paka,
 Kad me u dragoj rodnoj strani
 Kružiti bude ljubav taka!
 Ter besjedu jadni tako
 Čijem tamničar diljit haje,
 895 Odlagnu mu teški pakô,
 Ki mu uzroči gorke vaje.
 I na bitje vraćat sjede
 Naravsko se duša opeta,
 A na obraze suhe i blijede
 900 Ogranjivat rados sveta.
 Pak mu ona riječ prihvati,
 Ter ga opeta mili i tješi,
 I za pomoć ku mu dati
 Svijesti i srcem spravno spješi
 905 A pak on se na nje oglašša
 Mile glase, i pita i žudi
 Znat kada mu reče paša
 Da se ukrate teški trudi.
 I čijem tako brze čase
 910 Sred ljuvena razgovora
 Drazu traju, u vrata se
 Ključ golemi zađe s dvora.
 Miliji nije sveti od zvona
- Glas pobožnu srcu u veće,
 915 Put neba se kad priktona
 Duša k Bogu svomu utječe:
 Zatravljennoj neg dvojici
 Rđavijeh bi zveka od vrata,
 Ka romona vječna u slici
 920 Ču se od tmina posred blata.
 Prisluškuju tamničari
 S nadom, s sumnjom: je l', nije li
 Ki, jao, da ih ne prevari
 Od slobode dan veseli?
 925 Nu kako se paka otvori
 Stiješten zaklop s jacijeh ruka,
 I u mrak se s luči obori
 Oružana mnoštvo puka:
 Tko da izreče što počuti
 930 Korevskoga vjerenica,
 Kad zasjaše strašni kuti
 S obasjanijeh turskijeh lica?
 Jakno umrli kad se nada
 Sve zadobit, a pak vidi
 935 Gdje mu ufanje sve propada.
 I vječna ga propas slidi:
 Tako gnjevom ognjenime
 Bezufana Krunoslava
 Svoga draga kliknu ime,
 940 I sta blizu, gdje mu 'e glava,
 Hteć, kojih živijeh prostor luči,
 Da ih ne luči mrtvijeh sada,⁸¹
 Neka u smrti bar se sluči,
 Što u životu bješe nada.
 945 Tijem mač paka plamen trže,
 I krvničku napa četu,
 Gdje se strašan boj zavrže,
 Svaki svoga na osvetu;
 Čijem ljuvezan svoju milu
 950 I drag brani život ona,
 A poštenje oni i silu,
 Ku im žena nanije smiona.
 S obje strane krv se lije,
 I udarci dažde i rane:
 955 Ali ona se hrve i bije
 S njimi i goni na sve strane.
 Jur Aliju i Mehmeda

⁸¹ 941-942: želeći da oni koji su bili razdvojeni u životu ne budu razdvojeni mrtvi

Gadne na tli mrtvijen pruži,
A pobježe Musa ureda,
960 Gdje se strašan zatvor kruži.
A Jusuf se i Mujaga
S bratskijeh mrtav rukâ obali:
Čijem u slijepoj spili snaga
Ne zna jed svoj na kom kali.
965 I još tko zna ke im štete
Nanijela bi dikla mlada,
Da se lukav ne oplete

Beg Suliman kradom zada,
Otklije najprije Korevskoga,
970 Zatočnicu lijepu paka
Zgodi zrnem šuplja iz svoga
Gvozdja njega ruka opaka.
Pade dikla s rane teške
Kon predraga svoga roba,
975 I na nj ruke struč viteške
S njim uzletje k nebu iz groba

PJEVANJE PETNAESTO

- Promjena je lijek na svijeti
Jadnoj duši svijeh najbolji:
žudi spješno da mu leti
Vrijeme, tko je u nevolji.
5 Koga od dnevi brige muče,
Tomu noćca pokoj nosi:
A pak noćne koga skuče
Skrbi, od dana lijeka prosi.
Što se u dnevi mučno⁸² vidi,
10 Lakše u noći duh naš scijeni:
A najvećma čezne i blidi
Pečal noćna s noćnom sjeni.
Stoga i Osman mladi želi,
Vele stiješten s noćne smeće,
15 Da se objavi dan veseli
I rumena zora veće.
Ka cvatućijem usnam gdje mu
Zlat cjelivat prozor stade,
I po hramu uze svemu
20 Mlad zrak igrat zore mlade:
Usta sultan i pun dobra
S lijepijem danom sluta i kobi,
Sutra u divan sazvat obra,
Da se carski skupe robi,
25 Robi carski, o kojeh stoji
Stol otmanski tvrd nad svijeme,
I s kojeh svjèta nepokoji
Carski lagnu teško u vrijeme.⁸³
Ki kako se sjajnu u vijeću
30 Sakupiše lijepu u skladu,
Kažuć caru čas tijem veću,
Čijem ga ohola više znađu,
Osman uze: »Beglerbezi,
I veziri moji, i paše,
35 S kojeh svečevi sveti stezi
Posvudijer se raspršaše,
Što vam glas moj javit grede,
Znam da milo bit vam neće:
Jer tko turske slavi djede,

- 40 Razmi od boja ne zna sreće.
Ali, ah, sreća ta je od boja
Prem vjetrena nad sve ine:
Čijem sad dobra nosi koja,
A sad u čas opet mine.
45 Ona učini lanjsko lito
Da moguće vojstvo naše,
Ako i ne bi predobito,
Daj ne dobi što htijaše,⁸⁴
Čijem što glad mi posla ljuti
50 Bolnu u vojsku i zle štete,
Što pak - al, ah, ružno 'e čuti! -
Janjičare sramno smete.
I to 'e uzrok što Poljaka
Na mir sklonih⁸⁵, ne cijec mira,
55 Neg da u naprijed žešći paka
S kaurinom rat se tira.
Jer kad ljuti neprijatelj
Nakon boja mirno sjedu,
Za pobit se snova u želji
60 Novu snagu kupit gređu,
I tko od njih veće žudi
Mir, o ratu sni tijem veće,
Kaneć tijeme da mu hudi
Pade s sile zlotvor veće.
65 A prem dobro svaki znade,
Da se s turstvom krst ne slaže:
Jedan Bog je; tijem valjade,
Da ga i vjera jedna kaže.
Nu do toga da bez rati
70 Tkogod dopre, slično⁸⁶ nije:
Prorok otac, sablja mati
Vjeri čistoj bješe i prije.
Ter da to se paka zbude,
I svetac se velji osveti,

⁸² 9. mučno - teško

⁸³ 27-28. i zbog čijih se savjeta carski nemir ublažava u teško vrijeme

⁸⁴ 47-48: ako i nije bilo pobijeđeno, a ono barem nije dobilo što je htjelo

⁸⁵ 54. na mir sklonih - nagovorih na skla-panje mira

⁸⁶ 70. slično - prilično, moguće

- 75 Znaj vâs svaki*⁸⁷ ke vam súde
Sad će moje carstvo izrijeti.
Ali-paša mojom voljom
Mir s Poljakom kletijem udri,
Kako njegovda česti boljom
- 80 I Suliman djed moj mudri.
Leh Kozake ljute u redu
Odsle držat tvrdo obeća:
Tijem Tatari da se svedu
Pod mir, koris ište veća.
- 85 Pače, ratne da se štete
Svatom smire, jošte reče:
Tijem pjenezi neka lete,
Otkle pak nam pjenez teče.
Nu k tom Poljak ište i daje
- 90 Sužnje natrag s obje strane,
Hteć im teške svršit vaje,
I da im slobos lijepa osvane.
Ja, istinu za rijet pravu,
Mnijem slobode vrijedan nije,
- 95 Tko svom sabljom spasit glavu
Od sužanjstva ne umije.
Izbjegnuti smrt u ratu
Od junaka vijek ne visi;
Al slobodu čuvat zlatu
- 100 Zna, junaštvom tko se uzvisi.
Nu za uklonit novu smeću,
Hoću sužnji da se izbave:
Tijem ni Leh će koris veću,
Ni ja veće steći slave.
- 105 Ponaglavu Korevskoga
Tamničara Poljak pita,
Neka u mraku nije koga
Rodi majka ponosita.
Tijem Korevskom, premda od prije
- 110 S bogdanskoga⁸⁸ cvili rata,
Sloboda se nek povije,⁸⁹
I gvozdena otpru vrata.
Jer je vrijedno da se obdari,
Tko drugoga zanije toli,
- 115 Da za nj bit se pođe s cari,
I sam, neg on, umrijet voli.
- Tijem udilje nek se ovamo
U slobodi ban dovede,
Da mu iz našijeh usti damo
Čut što uživat opet grede.
A pak zatijem za put sveti
Uredit ću sprave nove:
Da, za nov nam rat, donijeti
Svetac bude blagoslove».
- 125 Dospije⁹⁰ sultan; nu za njime
Rizvan stari zborit slijedi,
I čijem zbori, mrazne od zime
Drkta u sebi, kopni i blijedi.
»Prosti, o care svijetli« - reče -
- 130 »što od tvoga čut ćeš roba;
Koga smrtna rana peče,
Lijeka čeka samo od groba.
Tvoja milos čuvat da mi
Korevskoga tamničara,
- 135 U dubokoj neka jami
Mrak zločinstva njega hara.⁹¹
Ali u himbi tko je obiko,
Himbe ostavit vijeku neće:
Oduzmi mu svekoliko,
- 140 A daj himbu, još živjet će.
Jer da Lehu budeš kletu
Dô ne kulu, nego pako,
Još bi vjeru skvrnit svetu
Njega umjelo djelo opako.
- 145 Čijem iz tmina, u kijeh sjedi,
Vrijednijeh duše ka bi u njima,
Još iznađe da besjedi
S mojom kćercom, mojim očima.
Ah, veliki care, oprosti,
- 150 Što običaj tursku gazi,
Tko jur trpje vele i dosti,
Što je od krsta vjerno pazi.
Napominjat sila mi je
Djela ženska, svijet da čuje
- 155 Što kaurin hudi umije,
I ka turstvu sved zla kuje.
On paklenom pripomoći
Toli diklu mladu omami,
Da se odlučit kradom poći
- 160 Vjeru u kletu s njim ne srami.

⁸⁷ 75 **znaj vas svaki** - neka zna svatko od vas

⁸⁸ 110. **bogdanskoga** - moldavskoga

⁸⁹ 111. **povije** - izrekne

⁹⁰ 125. **dospije** - završi

⁹¹ 136. **mrak kažnjava** njegove zločine

- Ne znam kako to se zgodi
 Da Turkinju krst zanese;
 Nu bez pakla ni'e tkogodi
 Jošte iz groba živijem trese.
- 165 I bila bi, sva je slika,
 Opčinjena kćerca moja
 Izbavila čarobnika
 Iz mračnoga nepokoja:
 Nu zgoda se u to objavi,
 170 Ka zamjerak hud čijem smete,
 Ostarjeloj mojoj glavi,
 Vaj, još huđe spravi štete.
 Znano ti je, care velji,
 Da slobodna ona ruka,
 175 Ka te Hrvat gorje u želji,
 Bi leškoga dikla od puka.
 Tijem jer rati ne učini,
 Što učinit htjede rati,
 Ugričić se mladi hini,
 180 Ter sta zlato pak da trati.
 I toli se prostrije hudo
 Nje smionstvo da u stari
 Grad ov dođe, misleć ludo
 Da me zlatom pak prevari.
- 185 Nu tko cara vjerno služi,
 Zlata od cara dosti imade:
 Tijem ju svedoh, on gdje tuži
 Ki joj oči zanije mlade,⁹²
 Mneć, u tvrdu neka 'e mistu,
 190 Tko lukavijem putem ide,
 I tko vjeru tvrdu i čistu
 Carskijeh sluga crnit siđe.
 Ali, ah, u zô tko se rodi
 Čas, zlu sreću kušat mora:
 195 Da se poraz moj dogodi,
 Suđeno je bilo odzgora.
 To se prosu, ne znam kako,
 I tko 'e Ugrin ču se ureda:
 Nu da u svemu imo 'e pakô
 200 Dobar dio, krit se ne da.
 Čijem jedina kćerca moja
 Nove i teške čuvši glase,
 S ljubomorna nepokoja
 Svoj ljuvezni uzboja se.
- 205 I bojazan da ne izgubi
 Posjedovat što mnijaše,
 Čini 'e otkrit pak da ljubi
 Neprijatelja vjere naše.
 Jao, vječni moj prikoru,
 210 I sramoto mojih dana,
 Gdje mi skoro na umoru
 Ta bi skvrna vidjet dana!
 Ah, kako mi vid se smuti,
 Kad pučinu crnu izmjeri
 215 Od poguba, strašnijeh čuti
 Tebi, o care, meni i vjeri!
 Tijem rijeh, smrti da se umori
 Po zakonu vjere svete,
 Tko nevjernik za onijem gori,
 220 Za krstjane što ni'e klete.
 Jer u krvi samoj da se
 Prat, proć caru što se zgriješi,
 I u krvi samoj zla se
 Suproć vjeri skvrna riješi.
- 225 Zlobnik umrije, nje zamani
 Štićen s ruke, 'er umrije i ona,
 Nu, vaj, vrijeme moji dani
 Pusti ostaše, duša bôna!
 Jer svrh kule, gdje najviša
 230 Put vedra se neba upire,
 Kako smrtni klik zasliša,
 Skoči i moja kći niz mire.⁹³
 I vrh tamne tijem tamnice
 Mrtvi u pokoj sve začuti,
 235 Razmi u visu što bi od ptice
 Kopcu u noktijeh vapaj čuti.
 Čistu vjeru, kćercu i cara
 Za najveću imah sreću:
 Jednu od njih smrt mi shara,
 240 Za dva druga ja umrijet ću.
 Volja carska da se vrši
 I prorokov nauk bljudi:⁹⁴
 A mâ udilj se glava skrši
 I poslana Lehu budi.
- 245 Ne ima za što taj da prèda,
 Tko jur ne ima da se nada:
 Padat sunce lasno gleda,
 Komu mnokrat sunce pada«.

⁹² 187-188. bacio ju je u tamnicu sa njezinim zaručnikom Korevskim

⁹³ 232. niz mire - niz zidine

⁹⁴ 242. bljudi - čuva

Reče, ter put vrata uputi
 250 Slabi starac korak slabi,
 A onijem kijem ga bješe čuti,
 Skrb se u srce i strah zabi.
 Jer ko onomu koji u gori
 Izdišuć se s risom tuče,
 255 Ako oblada, lav još gori
 Na nj krvavijem žrijelom ruče:
 Tač s jedne mu strane od tuge
 Vethi život pasti prijeti,
 A naginje pravda s druge
 260 Za zamjenu glavu odnijeti.
 Zapanjeni svi se paze
 S čudne i teške sasma zgođe,
 Ne nahodeć prave staze,
 Smeći na kraj kôm da hode.⁹⁵
 265 Svud tišina mrtva vlada;
 Svak, što ćuti, rijet se boji
 Znajuć da o jednoj glavi sada
 Mir i nemir carstvu stoji.⁹⁶
 Nu zasve da svaki muči,
 270 Dva su svjêta vijeću u svemu:
 Čijem za pašu tko se odluči,
 A tko drža stran proć njemu.
 Ali hodža smion nad ine
 Žudeć da se carski puti
 275 Tijem ne krate, tih prekine
 Mir, i ovako da se čuti:
 »Znam da smrti Korevskoga
 Rizvan zakon božji osveti,
 I pogleda da ga s toga
 280 Lehom mijenjat nije smjeti:
 Nu ka svecu pak se obeća
 Čas, ko bit će ispunjena?
 Mnijem, za kupit dobra veća,
 Nije odveć manja cijena.
 285 Tijem tve carstvo, sad prosudi,
 Je li vrijedno, s jedne glave
 Prorokovi strašni sudi
 Svemu carstvu da se sprave?
 Mudar čovjek vazda gleda
 290 Mjerit štetu veću i manju,
 I ku od njih manju ugleda,

⁹⁵ 263-264. Ne nalazeći prave staze kojom bi trebali krenuti da smutnji stanu na kraj.

⁹⁶ 268. **stoji** - ovisi

Objem rukam hvata za nju«. Zabuni se svijetlo vijeće
 Na krvavi svjet i teški,
 295 Nu Dilaver hrabri iz smeće
 Diže glas pak svoj viteški:
 »Čudan udes i nad svima
 Gorak, care, svijet ov hara:
 Da tko vjeru bljudit ima,
 300 Na nevjerstvo puti cara.⁹⁷
 Da što vjerni pak će rijeti
 Prorokovi robi i tvoji,
 Ako, jerbo vjeru osveti,
 Glavu izgubit bude koji?
 305 Ah, vjera se neka uzdrži,
 Mir il rat pak neka slide,
 Jer je rasap tu najbrži,
 Vjeri rasap svi gdje vide.
 Ako mir ti Leh uskrati
 310 Bez zamjene paše slavna,
 Ne plaši se, znat će stati,
 Ki su u ognju stali odavna.
 A što istočne spremaš pute,
 Je l' moguće da će biti
 315 Napredačno što proz ljute
 Čine u djelo bude iziti?
 Ah, bojim se vele i plašim
 Da nevjerstvom ako vjeri
 Godit počmeš, glavam našim
 320 Gnjevno nebo ne zamjeri;
 I da paka rat s nebesa
 Teži bit će neg rat leški:
 Onom ne mož' neg čudesa,
 Ovom oprijet mač viteški.⁹⁸
 325 Presta, i žamor svud se prosu:
 Čijem što ču, kom skrb zadava
 A kom rados⁹⁹, već kako su
 Razne misli raznijeh glava.
 Nu pak brzo svaki učuti

⁹⁷ 299-300. Da onaj koji bi trebao braniti vjeru (hodža) upućuje cara na nevjeru.

⁹⁸ 323-324. Ratu s nebesa mogu se oduprijeti samo čuda, a ratu s Poljacima viteški mač.

⁹⁹ 326-327. **Čijem što ču, kom skrb zadava / A kom rados** - Zato što ono što je čuo nekome zadava brigu a nekome radost

330 Na znamenje dano odzgara,
 Za žuđeni sud tijem čuti
 Il protivni mlada od cara.
 Kom, hteć poso da dovrši,
 Riječi iz usti dok se riješe,
 335 Eto nago glas doprši,
 Rizvan starac jur da bješe.
 Razabra se svjetnik svaki
 Od svojega straha i jada,
 Ki čijem već bi prije jaki,
 340 Tijem bi već a radost sada.
 Ah, prem čudnijeh ljudskih zгода,
 Da tko od svijeh bi ljubljén prije,
 Sad gdje dug svoj smrti poda,
 Svijem od mila srce bije.
 345 I kô veseo roj od pčela
 Po ulištu šumi i zući:
 Tako i čela svud vesela,
 Svačija rados bukom buči.
 A nadasve mlad u sebi
 350 Car s veselja gori i kliče,
 Mneć da dobra vrijeme s nebi
 Kob za istočni put mu niče.
 Nu jak oni, koji od zlata
 Žudeć voće u vis gleda,
 355 I kad mnije da ga hvata,
 Ono uhvatit još se ne da:
 Tako i Osman čijem već žudi
 S puta istočna slavu steći,
 Tijem već žali, još da bludi,
 360 Ki cječ žena svijet sta teći.
 Ali i Kizlar crni aga,
 Grđ provodič lijepijeh vila,
 Štijuć besjede kijem car zva ga,
 Mnije spješit da mu 'e sila.¹⁰⁰
 365 I čijem tračke gazi strane,
 U Jedrenu¹⁰¹ slavnu uniđe
 Vodeć zvijezde izabrane,
 Svijet kijem sličnijeh malo vidje.
 Tu se i crnci bjehu ini
 370 Iz ostalih stali kraja,

¹⁰⁰ 363-364. Pročitavši pismo kojim ga car poziva želi žuriti kao da mu je sila.

¹⁰¹ 366. **Jedrene** (Edrine) - grad u evropskom dijelu Turske, na rijeci Marici; bio je prijestolnica turskog carstva do osvojenja Carigrada

Čijem se s agom da sjedini
 S lijepijem plijenom svaki haja.
 Nu ko nebo, divno toli,
 Ne bi divno bilo paka,
 375 Da zenicu, kôm se oholi,
 Utrne mu kob opaka:
 Tako i ovi vijenac lijepi
 S Sunčanice krotke i mlade,
 Sila 'e rijeti, kô da oslijepi,
 380 Nje uhljen pokli ostade.¹⁰²
 Ka gdi u staro Drenopolje¹⁰³
 Plačnu u društvu plačna stiže,
 Teške i ljute cijec nevolje
 Srce i ruke k nebu diže,
 385 Vapeć: »Bože, ah, ti spasi,
 Pod tve krilo tko se utječe,
 Ni daj dobit što me krasí,
 I što tebi jur se obreče.¹⁰⁴
 Znaš na domu ćaćko stijepi
 390 Da se u jadijeh gorcijeh mori:
 Ah, daj kćerca da ga ukrijepi,
 Il da udilj se mrtva obori.
 Njemu dvanaes smrt sinova,
 Mene mladu Turčin uze,
 395 Slijepa i slaba s kijeh njegov a
 Staros grozne lije suze.
 Janko i Lauš mu bar da ostaše,
 Kijeh djetetom mnóm izgubi,¹⁰⁵
 Ni pust¹⁰⁶ on bi s kobi naše,
 400 Ni ja bila turska ljubi.
 Ali ovako on bez štapa
 Jadikujuć sam izdiše:
 A sred vrtijeh mene slapa
 Udes goni ljut odviše.
 405 Jer Turčina kô¹⁰⁷ da ljubi
 Nebu dana vjerenica,

¹⁰² 379-380: valja reći da bi bio kao slijep kad bi ostao bez nje

¹⁰³ 381. **Drenopolje** - drugi naziv za grad Jedrene

¹⁰⁴ 385-388. Sunčanica se obećala Bogu, tj. htjela se zarediti (**obreče** - obeća)

¹⁰⁵ 398. Koje je izgubio dok sam ja bila dijete.

¹⁰⁶ 399. **pust** - sam

¹⁰⁷ 405. **kô** - kako

- Ka i pred ćaćkom milos gubi,
Od ljuvezni što se odrica?¹⁰⁸
Kako izusti dikla mlada
- 410 Vrućijem srcem govor vrući
Onom u čiji vijek se nada
Stavnom dušom štit mogući,
Teško uzdahnu hadum bio,
Bdeć na stidnoj straži od žena,
- 415 Ko da mu je nje glas mio
Mladijeh ljeta uspomena.
I čijem noćca tiha crnu
Svudijer stere svû koprenu,
Pomno od vrata ključ zavrnu,
- 420 Tere u noćnu stupi sjenu.
Poplaši se dikla tužna
S nenadane čudne zgođe,
Mneć il da je neman ružna,
Il da pak je na smrt vode.
- 425 Nu za ruku čijem je uhvati
Mućeć hadum mramorkome,
Najprije na dvor, pak je isprati
Mrakom hanu putničkome.
Gdje, ki gredu blaga cijeca
- 430 Tuđe obijat strane i grade,
Pak zamoli da je iz smécâ
Rodno u mjesto vratit rade.
Smè se i snebi Sunčanica
Na blagodat tač ljubeznu,
- 435 I čijem suze li niz lica,
Hadum u mrak naglo iščeznu.
Glas je, a valja da je tako,
Brat joj Vlatko to da bješe,
Koji od turske da se 'e smako
- 440 Guse, općeno ini mniješe.¹⁰⁹
On izgubeć slobos svoju,
Zaboravljen vjere i uma,
Proda ujedno diku dvojju
Za Turčina i haduma.
- 445 Tijem pred sélom¹¹⁰ pak se stidi
Javit tko je, vrijeme veće,¹¹¹
- Čijem se boja da ju uvridi,
I da omilit tijem joj neće.
Nu jer narav blaga prije
450 Sasma okrutnut neće vijeku¹¹²,
Još se ugasit moglo nije,
Što je najljepše u čovjeku.
I tako se jadnik muči,
Ture i kršten čijem je ujedno:
455 Na poli ga svako luči,
A ne hita sasma nijedno.¹¹³
Jer što Turčin činit ima,
To mu činit krst ne daje,
A kad krst pak što počima,
460 Opire se Turčin tade.
O Slovinska zemljo lijepa,¹¹⁴
Što sagriješi nebu gori,
Da te taki udes cijepa
I jadom te vječnijem mori?
465 Potišteni tvi sinovi,
Gospodičnoj njegda u vlasti,
Izrodi su, il robovi,
Željni s ovcam travu pasti.
Ah, da 'e proklet tko cijec vire
- 470 Na svojega reži brata:
Jer nesreća tvoja izvire
Samo iz toga kalna blata.
Ti od njegda braću tvoju
Tuđu u jarmu hladno gleda,
475 Nit ih brani kako svoju
Trebi 'e branit braću od bijeda.
Pače ni to ne dopusti,
Brat da bratom svojim te zove:
Ali od ognja svojih ne bljusti,
480 U svè 'e oganj bacat krove.¹¹⁵
Tijem istinu riječ čuj paka,

¹¹² 450. vijeku - nikad

¹¹³ 454-456. Budući da je istovremeno Turčin (musliman) i kršćanin, to ga razdvaja na pola, a ni jedno ga ne uspijeva u potpunosti prevladati.

¹¹⁴ 461. i dalje: Vlatkovu podvojenost pjesnik uspoređuje sa vjerski podijeljenim Slavenkim narodima, te poziva na vjersku toleranciju i slogu.

¹¹⁵ 479-480. Ne čuvati svoju braću od ognja isto je što i bacati oganj na vlastiti krov.

¹⁰⁸ 407-408. Otac se usprotivio njezinom zaređenju.

¹⁰⁹ 439-440: za kojega su drugi obično mislili da je nastradao od turskih gusara

¹¹⁰ 445. pred selom - pred sestrom

¹¹¹ 446. vrijeme veće - utoliko više

Ku me nebo rijet nadiše:¹¹⁶
 Ti si majka od junaka,
 Nu robova vele više.
 485 Robovi su tvi junaci,
 Tvoji sebri, tva gospoda:
 Robovi su tvi vještaci,
 I svi tvoga ki su roda.
 I ropstvo će tvoje iz tmina
 490 Na gospodski dan iziti,
 Kad paklenijeh dno dubina
 Bratinska se mrzos hiti.
 Kizlar aga kako obnađe
 Da se dikla lijepa izgubi,
 495 Posvudijer je tražit sađe
 Od rasrdžbe škripeč zubi.
 Nu gdje ništa pak ne začu
 Od plijenjene¹¹⁷ dikle mlade,
 Pače srdžbu još na jaču
 500 Ču, i haduma da nestade:
 Na valove krv mu uzavri,
 Ko u zemlji tko se rodi,
 Kôm gusare vrući Mavri,
 I lav vrli gdje se plodi.¹¹⁸
 505 Pak zavapi: »Ah, kolika
 Mahnitos je vjera stavna
 Postavljena u čovika
 Krstjanina, nije odavna!
 Riječ je stara da zamani
 510 Mrkoga je kumit vuka:
 Čijem i u kumu vuk se hrani,
 Razmi manja na nj što 'e buka.¹¹⁹
 S toga umrli svak se uči:
 Svojih izdat tko ne mari,
 515 Da hitrinu¹²⁰ svû dvostruči
 Za da i tuđih pak prevari«.br/>
 Reče, i hrli tijek upravi
 Otle s družbom crnac k gradu,
 Da se s novijeh vilâ objavi

¹¹⁶ 482. koju mi je nebo naložilo reći

¹¹⁷ 498. **plijenjene** - otete

¹¹⁸ 502-504. misli se na Afriku, domovinu
 Maura i lavova

¹¹⁹ 509-512. Stara je izreka da je uzalud biti
 kum vuku, jer vuk će se nahraniti i ku-
 mom, a to će stvoriti i manje buke.

¹²⁰ 515. **hitrina** - lukavost

520 Nova rados caru mladu.
 Tere u carski kako uljeze
 Grad u divnu skladu i redu,
 Ko kad drag se kami¹²¹ uveze,
 Kijem gospođe dične gredu:
 525 Zasjaše se tamni miri
 Od davnoga grada u dicit,
 Ko da u njem se sunce širi
 Djevojačkoj u prilici.
 Jer ako je duhe klete
 530 I strahoćâ jata huda
 Držo, u putu tko ih srete,
 Za paklena grda čuda:
 Tako rajske tko ljepote
 Mladijeh diklic' gleda i pazi,
 535 Snebiva se, i nehote
 I anđelim ih rajskijem glasi.
 S kijem svijetloga sred saraja
 Crnac hadum gdje se umjesti,
 Tu dva reda u dva kraja
 540 Od njih hitro htjede splesti.¹²²
 Neka tako, tko ih gleda,
 S dvije se strane ognjem žeže,
 A prolazeć da se ureda
 S obje strane očim sveže.
 545 I čijem veće crnac ište
 Čâs u cara s plijena steći
 S Sunčanice tijem ga tište
 Veća žalos, jed tijem veći.
 Nu kô mlad car pak dovede
 550 Mogorkinju, ka ga travi,¹²³
 I pred skladne tijeme rede
 Hrabru i lijepu diklu stavi:
 Razigra se srce u njedrim
 Gnjevnu crncu scijeneć tade,
 555 Ko da u vijenac čelom vedrim
 Sunčanica opet stade.
 Jer koliko svôm krotkosti
 Vid Srpkinja mlada uzima,
 Toli plijeni pak hrabrosti

¹²¹ 523. **drag kami** - dragi kamen

¹²² 539-540. postavio ih je u dva reda na
 dvije strane

¹²³ 550. **Mogorkinja** - drugo ime Sokoliči-
 no, načinjeno prema imenu njezina oca
 Mogora; **ka ga travi** - koja ga je očarala

- 560 Mogorkinja srce svima.
 I što ujedno sve su ine
 Onom, tko ište ženu u ženi,
 Hrabrenu je to jedine
 Caru pogled nje hrabri.
 565 Tijem pazeći dragu svoju
 Zatočnicu pregizdavu,
 Tere unaprijed sneći koju
 S istoka će sresti slavu:
 Kô on¹²⁴ komu preko voda
 570 I planina hodit bješe,
 Kad mu nakon mučna hoda
 Staze u ravan put se odriješe:
 Pun blaženstva car se objavi
 Ponositom svojom riječi,
 575 Ko pod noge da jur stavi
 Sve što dosle čes mu priječi,
 Rekuć: »Najprije da je hvala
 Bogu i svecu, s njim ki 'e gori:
 Jer pred njima sva su mala,¹²⁵
 580 Bez njih ništa ljudski stvori.
 S njih ja uzrastoh svijetu ovome
 Gospodičan silnom vlasti:
 S njih bi, da svijet preda mnome
 Prostrt na tle bude pasti.
 585 Njihova se vrši volja,
 I svijet vas se klanjaj Meci:
 I jednoga svrh prestolja
 Svijem zapovijed jedna teci.
 Stoga steče grada ovoga
 590 Predobitnik vječnu slavu,
 I pogazi krstjanskoga
 Ohologa zmaja glavu.
 Stoga i ja ću, ki njegove
 Nasljednik sam sablje i stola,
 595 Svijeh, ki krstom kletijem slove,
 Sva poplesat djela ohola.
 I da lašnje to se zbude,
 Mir s Poljakom dosti nije;
 Za zlotvore skršit hude
 600 I ina učinit sila mi je.¹²⁶
 Dok se oružje svjetsko naše
- Otpočine slatku u miru,
 Duhovna se neka opaše
 Sablja i čistu krijepi viru.
 605 Na pogrebnom sveca mjesti
 Klanjat poći htjenje 'e moje,
 Janjičar se jeda osvijesti,
 I uzna radit držan što je.
 Jeda prorok svojom moći
 610 Na posluš ga dužni uputi,
 I za k slavi pravoj doći
 Kaže pravi ki su puti.
 Jer bez rati sveca nije;
 Bez posluha nije rati:
 615 Protivnika mučno¹²⁷ bije,
 Komu ruka posluš krati.
 Ah, da bjehu moji vitezi
 Ovo lani slijedit htili,
 Kuda, o sveče, tvoji stezi
 620 Razastrti već bi bili!
 Stoga u istok svijetli k tebi
 Podnebesni kalif gredem,
 Neka tvojom vlasti s nebi
 Car svem svijetu jedan sjedem.¹²⁸
 625 I jer život mao je vele,
 A velika djela tvoja,
 Da ako ja ne, neka odsele
 To dostigne traga¹²⁹ moja:
 Združiti ću se, da koji mi
 630 Smrt mio lani cvijet otruni,
 Namjestit se pak novimi
 Plodim bude svijeta kruni.
 I jer porod ljepši daje
 Stablo iz lijepa perivoja,
 635 Neg kâ u gori dane traje
 Zapuštena divja hvoja:
 Robinjicam nek se robi
 Za svâ djela dare i družje:
 Grijech je, carstvo da se zlobi
 640 Onijem zemlju koji pluže.
 Tijem na carstvo svijeta ovoga
 Sokolicu sada izboru:

¹²⁴ 569. **ko on** - kao onaj

¹²⁵ 579. **sva su mala** - sve je maleno, nez-
 natno

¹²⁶ 600. Moram učiniti i druge stvari.

¹²⁷ 615. **mučno** - teško, s mukom

¹²⁸ 623-624. neka zahvaljujući tvojoj nebe-
 skoj vlasti postanem jedan car svega svijeta

¹²⁹ 628. **traga** - rod, potomstvo

Kći je kana mogorskoga,
 Svud se djela nje prostiru.
 645 Uza nj k meni pak se uzvisi
 Kćerca Esad-efendijina,
 I ljepotom ka se visi,
 Pertevljeva kći jedina.
 Vrijedni su oba svê cijec vire,
 650 Da se carstvo s njimi srodi:
 Tko za cara rado umire,
 Zna ga cijelit tko gospodi.
 Pak obilan pir se spravi
 I po svijetu svemu zamni:
 655 Jer kad sunce lice objavi,
 Ni'e moguće svijet da tamni.
 A međuto jedan skoči
 U Siriju baltadžija,
 I gdje Nilo rijeka moči
 660 Plodni Egipat, slavan prija,¹³⁰
 Veleć pašam brže da se
 Spravi hrane izobila
 Onijem kijeh car vodi uza se,
 Vjerna i laka svoja krila.
 665 I zapovijed moju ostavi
 U šerifa Meke svete,
 Da njegovu hitre plavi
 S hrane u Džidu¹³¹ brže lete.
 A do poli svibnja u luci
 670 Sto galija još se opremi,
 I šatorje carsko svuci
 Prijeko u Skudar¹³² s pismi svjemi,
 Neka, ugodno kad zavlada
 Povjetarcem vrijeme i morem,
 675 Riješeć jedar' bijela stada
 Putovati udilj morem.
 Sa mnom pođi Sokolica
 Pogibeljim vikla u boju:
 Jer hrabrena nje desnica
 680 Svû¹³³ će čuvat slavu i moju.
 Pet sât¹³⁴ s agom janjičara

S sobom na put jošte uzet ću,
 I inijeh toli dvaš bojara
 Za sigurnos vrijeme veću.
 685 S Dilaverom tefterdara
 I nišandži moga pašu
 Zovem, i onijeh koji uz cara
 Čile konje vodeć jašu.
 Od carskoga stremena se
 690 Pripravite još gospoda,
 Kijem nek trijes¹³⁵ pisara se,
 Muteferik' četres doda.
 A Mahumet s Huseinom
 I Redžepom kajmakami
 695 Neka ostanu nad širinom
 Mojih zemalj' bdeći sami.
 Osman reče, a sve vijeće
 Na prsima ruke skrsti,
 Trepeć s ropstva, kô trepeće
 700 Trst, kad sjever zadme čvrsti.¹³⁶
 Nu se vara tko god scijeni
 Sam na sjever trst da prèda:
 Vlažni na nju jug okreni,
 I prèdat će trst ureda.

¹³⁰ 660. **slavan prija** - nekoć slavan

¹³¹ 668. **Džida** - Džeda, Jeddah, luka na Crvenom moru nedaleko Meke

¹³² 672. **Skudar** - grad na Bosporu, nasuprot Carigradu

¹³³ 680. **svû** - svoju

¹³⁴ 681. **pet sât** - pet stotina

¹³⁵ 691. **trijes** - trideset

¹³⁶ strepeći od ropstva kao što trstika strepi kad zapuše (zadme) snažni sjeverni vjetar

RJEČNIK

aga (tur.) - gospodar, gospodin, vojni ili civilni dostojanstvenik u Turskoj
anterija (tur.) - kratka haljina u muslimana, oblači se preko košulje

baltadžija (tur.) - sluga
beglerbeg (tur.) - carski namjesnik
bljuditi - čuvati
bo - jer
braće - vok. od bratac

cječ, cijec, cijeca - zbog, radi

čas - čast
čas (gen. **česti**) - kob, sudbina, udes
česa - čega
čijem, čijeme - čim, dok, kada
črknja - zarez

čitap (tur.) - knjiga
čutjenstvo - osjećanje

dikla - djevojka
dilje - dalje
diljiti - duljiti
dopršiti - doletjeti
dospjeti - dovršiti, završiti
drožnuti - survati se
dvaš - dvaput

gusa - gusar

hadum (tur.) - eunuh (uškopljenik), čuvar harema
hajati - mariti
han (tur.) - konačište
hitrina - vještina, lukavost
hoć - hoćeš
hvoja - grana

istin - istinit
istoč - istok
istrajati - potrošiti; probdjeti
izgledati - tražiti

jacije - jače
jak, jakno - kao
jur, jurve - već

kâ - koja
kaduna (tur.) - (turska) gospođa, dama
kajmakam (tur.) - sultanov namjesnik; visoki vojni čin
kaldejski jezik - aramejski jezik, koji se govorio u Mezopotamiji u vrijeme Novobabilonskog i Perzijskog carstva i kojim su također napisani neki dijelovi Biblije
kami - kamen
kapidži (tur.) - kapidžija, stražar, vratar
kaur, kaurin (tur.) - nevjernik; turski prezirni naziv za kršćane
ke - koje
ki - koji
kijeh - koje, kojih, kojima
kip - tijelo; lik, obličje
kô - kada, pošto, kako; kao; koje
koli - koliko
kolikrat - koliko puta
kôm - kojom
kon - kod
kovan - okovan
ku - koju

Leh - Poljak
leški - poljski
ličnik - telal, izvikivač, objavljivač koji je bubnjevima oglašavao odluke vlasti

ljepos(t) - ljepota
ljiljski - šišmišev
ljubi - žena, supruga

mâ - moja
mao - mali
mečet (tur.) - islamska bogomolja, medresa, džamija
mir, miri (lat. murus) - zid, zidovi, zidine
množ - mnoštvo
moguć - moćan
mrzos - mržnja
mû - moju
munara (tur.) - minaret, toranj na džamiji
muteferik (tur.) - upravitelj dvora

nabuna - pobuna
najdilje - najduže
nebi - neba
nehote - nehotice
nepokoj - nemir
nišandži (tur.) - dvorski kaligraf

njeje - njezina

obaliti - svladati, oboriti
obiknuti - naviknuti
oblastan - moćan, vlastan
ostrljat - oštar
otar - oltar

pečal - tuga
pečaliti - tugovati
plahos(t) - naglost, oholost
plav - brod
pokli - pošto
pokoj - mir
ponaglavu - ponajviše
poplesati - pogaziti
posigati - posezati
potolas(t) - žudnja, požuda
povrci (prez. **povržem**) - odbaciti, baciti
predati - plašiti se, bojati se
predobitnik - pobjednik
prepas(t) - strah, bojazan
prijek, prik - zao, opak
priklon - ponizan
primožen - pobijeden, svladan
prinemagati se - onesvijestiti se

priukrijepiti - okrijepiti, ojačati
proć - protiv
prošasto - prošlo
proz - kroz

rasrčen - razljučen
razmi - osim
rijeti - reći
ručē - riče
rusa - ruža

saj - taj, ovaj
saraj (tur.) - dvor, kraljevski dvor; harem
satarisati - uništiti
scijeniti - smatrati, držati
sē - te
sī - ovi, ti
skvrna - ljaga
slobos(t) - sloboda
slučiti se - dogoditi se
smeća - smutnja, nemir
snebiće - smetenost
speć - spavajući
spiješiti - žuriti
spila - špilja
sprava - priprema
spravan - spreman
srda - neman, furija
stavan - čvrst, siguran
stinuti - mrznuti
strana - kraj, država
svači - svačiji
sved - neprekidno, stalno
svijeh - svih
svjet - savjet
svrha - cilj, kraj

šerif (tur.-ar.) - titula emira u Meki; uglednik, odličnik
štije - štuje
štiti - čitati

tacijem - takvim
tač - tako
tefterdar (tur.) - državni blagajnik

tijem, tijeme - tim, time
toli - toliko
traga - potomstvo, rod
trebi - treba; **trebi je** - potrebno je
trepeć - strepeći
trijes - grom
triš - triput
tva - tvoja
tve - tvoje

udilj, udilje - smjesta, odmah
ugarštica - ugarska kapa
uhiljen - lišen
ulište - košnica
umrli - smrtan
upaziti - opaziti
uprositi - upitati, umoliti
ureda - skoro, odmah
uročiti - sklopiti mir

vaj - jad; uzvik: jao!
vas - sav

večiti - meketati
već, veće - više
velju - kažem, velim
vethi - stari
vijek - uvijek; uz negaciju: nikad
vižô - vižle, pas
vrći - baciti
vrh, vrhu - nad, iznad, povrh, ponad
vriježiti - krijepiti, učvršćivati

zabjeći - izgubiti
zamani (tur.) - uzalud
zamučati - ušutjeti
zatočnik - koji ide u borbu za drugoga, tj. borac koji na sebe preuzima određeni zadatak
zatravljen - očaran; zaljubljen
zbučati se - uzbučiti se, stvarati buku
zenuti - nicati, rasti
zled - zlo, nevolja
zô - zao
zublja - baklja
zučiti - zujati, zvučati